

Revista Catalana de Musicologia, núm. x (2017), p. 207-224
ISSN (ed. impresa): 1578-5297 / ISSN (ed. electrònica): 2013-3960
DOI: 10.2436/20.1003.01.60 / <http://revistes.iec.cat/index.php/RCMus>

LA MUSICOLOGIA EN L'ÀMBIT DE MÚSICA DEL CONGRÉS DE CULTURA CATALANA

JOSEP MARIA ALMACELLAS I DÍEZ

Secretari de la Societat Catalana de Musicologia

RESUM

El Congrés de Cultura Catalana, moviment cultural de recuperació, va desenvolupar-se entre els anys 1975 i 1977. Dividit en vint-i-cinc àmbits, un d'aquests va ser el de música, coordinat per Manuel Valls i Oriol Martorell. En les seves sessions es van delimitar vuit grups de treball que van acabar aprovant les seves resolucions. Un d'aquests grups de treball va ser Musicografia: història, musicologia i crítica. Del procés del Congrés, en general, i més particularment de l'àmbit de música tracta aquest article. Finalment, s'exposen resums de les comunicacions de l'àmbit del nostre interès.

PARAULES CLAU: música, musicologia, Catalunya, Congrés de Cultura Catalana, política musical, transició.

MUSICOLOGY IN THE MUSIC AREA OF THE CATALAN CULTURE CONGRESS

ABSTRACT

The Catalan Culture Congress, a cultural recovery movement, took place between the years 1975 and 1977. It was divided into 25 areas, one of them music, which was coordinated by Manuel Valls and Oriol Martorell. In its sessions, eight working groups were formed, which finally came to approve its resolutions. One of these working groups dealt with musicography, covering history, musicology and critique. This paper looks at the Congress process in general, and more particularly at its music area. The paper concludes with summaries of the communications presented in this specific area.

KEYWORDS: music, musicology, Catalonia, Catalan Culture Congress, music policy, Spanish political transition.

El 27 de novembre de 1977, enguany fa quaranta anys, se celebrava l'acte de cloenda del Congrés de Cultura Catalana al Palau de Congressos de Montjuïc de Barcelona. Es tancava un procés iniciat el 28 de gener de dos anys abans, l'any 1975, al Col·legi d'Advocats de Barcelona. Més de 15.000 adhesions individuals i 1.400 d'entitats, 12.400 congressistes amb carnet i 3.400 persones¹ que van participar en els treballs dels diferents àmbits donen fe de la importància de l'esdeveniment.

Amb el dictador Franco encara al poder, Josep Pi-Sunyer i Cuberta, secretari del Col·legi d'Advocats de Barcelona, presenta a la junta del 28 de gener de 1975 la proposta de crear la Comissió de Defensa de la Cultura Catalana en el marc del Col·legi; l'organització del «gran Congrés en Defensa de la Cultura Catalana, o bé promogut pel mateix Col·legi d'Advocats o bé a escala intercol·legial amb la col·laboració de tots els col·legis professionals de Barcelona», i adreçar-se al ministre d'Educació i Ciència demanant-li que no es posin obstacles a l'ensenyament del català.² La petició al Ministeri s'explica pel fet que en la Llei d'educació de l'any 1970³ es parlava d'«actividades de lenguaje, incluida, en su caso, la lengua nativa»,⁴ en l'educació preescolar, i d'«el dominio del lenguaje mediante el estudio de la lengua nacional, aprendizaje de una lengua extranjera y el cultivo, en su caso, de la lengua nativa»,⁵ en l'educació general bàsica (EGB), que s'instaurava amb el nou sistema educatiu. A més, la proposta s'emmarcava en la reivindicació ciutadana que anava prenent cada cop més força de reivindicar la presència pública, i en el marc de l'escola, de la llengua catalana.

La Vanguardia Española en dona la notícia en l'edició del 5 de febrer.⁶ En aquell mateix diari⁷ s'explica la proposta del regidor a l'Ajuntament de Barcelona Jacint Soler Padró en el sentit de subvencionar l'ensenyament de la llengua catalana. El 4 de març d'aquell 1975 es va produir la coneguda negativa del plenari de l'Ajuntament de Barcelona (amb 18 vots en contra, 9 a favor i 7 abstencions) a la subvenció de l'ensenyament del català i la conseqüent reivindicació ciutadana que va obligar a canviar el sentit de la votació, i amb la intervenció inclosa del governador civil de l'època, Rodolfo Martín Villa.

1. Lluís DURAN I SOLA, *El Congrés de Cultura Catalana i la transició política*, Barcelona, Fundació Congrés Cultura Catalana i Ajuntament de Barcelona, s/d, p. 94. Disponible en línia a <<http://www.fundccc.cat/wp-content/uploads/2016/03/LLIBRE-CONGR%C3%89S-LLUIS-DURAN.pdf>> (consulta: 18/02/2017).

2. *Congrés de Cultura Catalana*, vol. IV: *Manifest i documents*, Barcelona, Curial [etc.], abril 1978, p. 8-9.

3. «Ley 14/1970, de 4 de agosto, General de Educación y Financiamiento de la Reforma Educativa» (*Boletín Oficial del Estado*, núm. 187, 6 agost 1970, p. 12525-12546).

4. Article 14.1 de la Llei 14/1970.

5. Article 17.1 de la Llei 14/1970.

6. «El Colegio de Abogados crea una comisión para defensa de la cultura catalana», *La Vanguardia Española* (5 febrer 1975), p. 5.

7. «Sólo un siete por ciento de la población escolar de Barcelona recibe enseñanza de catalán», *La Vanguardia Española* (5 febrer 1975), p. 23.

De seguida es reben adhesions a la idea dels advocats. Així, el 12 de febrer ja es rep la del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya i Balears, seguida de la del Col·legi Oficial d'Enginyers Industrials de Catalunya; un degoteig constant que va fer que a finals de març hi hagués 140 entitats adherides, a finals d'abril 321 i que a principis de juny ja s'haguessin rebut més de 500 adhesions.

Al setmanari Canigó aparegut el 29 de març, el col·lectiu Trencavel demanava que el Congrés es digués, definitivament, Congrés de Cultura Catalana, després d'abonar la idea d'un Congrés Popular, al servei de la cultura nacional dels Països Catalans. Dies més tard la Federació de Cine-Clubs, en adherir-se al Congrés, sol·licitava també el canvi de nom.⁸

El dia 3 de juny es constitueix el Secretariat Provisional del Congrés, que dissenya «el projecte del Congrés que no serà de defensa de la cultura catalana sinó, simplement de cultura catalana».⁹

Aquest canvi en la denominació i, per tant, en l'obertura d'àmbit del Congrés, va ajudar a l'adhesió a la proposta d'entitats de caire musical, com Joventuts Musicals de Barcelona, l'Orfeó Català, Joventuts Musicals de Vic o l'Orfeó Gracienc.

A mitjan mes de juny, s'inicien els contactes amb persones dels diferents àmbits, a fi de «preparar un guió general, tant de temàtica com de persones, de cara a començar el treball de cada una de les 17 seccions del Congrés i a la constitució d'un Secretariat Cultural».¹⁰ Al llarg d'aquest estiu de 1975, el Congrés es preveu que tingui disset àmbits. El de música encara no és previst. Oriol Martorell i Maria-Aurèlia Capmany són les persones en les quals es pensa per a tractar de l'àmbit anomenat *Folklore*.

El 29 d'octubre de 1975 es crea la Comissió Permanent del Congrés de Cultura Catalana. Presidida per Miquel Casals Coldecarrera, actua com a secretari Josep Pi-Sunyer i Cuberta. Entre els assistents hi trobem Josep Antoni Maragall i Noble, que apareix com a representant de l'Orfeó Català. Oriol Martorell hi va ser convocat, però no consta com a assistent en l'acta de la reunió.

El 14 de gener de 1976 es crea la Secció de Música dins l'àmbit de creació artística. La reunió constitutiva es va celebrar al Col·legi d'Advocats. En la llista d'assistents que consta en l'acta de la reunió¹¹ hi podem veure compositors, docents, organitzadors i intèrprets de música docta. L'objectiu que es marca la secció és

8. Jaume FUSTER, *El Congrés de Cultura Catalana: ¿Què és i què ha estat?*, Barcelona, Laia, 1978, p. 16.

9. *Congrés de Cultura Catalana*, vol. IV: *Manifest i documents*, p. 24.

10. Text de la carta de data 28 de juliol de 1975, adreçada a Oriol Martorell, de convocatòria a una reunió el dia 30 de juliol (Fons Oriol Martorell).

11. La reunió va ser convocada per Frederic Mompou, Manuel Valls i Oriol Martorell. Hi van assistir: Montserrat Albet, Xavier Benguerel, Francesc Bonastre, Manuel Capdevila, Maria Lluïsa Cortada, Rafael Ferrer, Maria Teresa Giménez, Enric Gispert, Joan Guinjoan, Joaquim Homs, Oriol Martorell, Josep Maria Mestres Quadreny, Lluís Millet, Francina Mir, Frederic Mompou, Joan Pich Santasusana, Santi Riera, Antoni Sàbat, Pere Vallribera, Manuel Valls i Joaquim Zamacois.

[...] aprofundir [*sic*] —a través de diverses ponències i estudis— la problemàtica actual de la música al Principat, tant des del punt de vista estrictament estètic com dels socials, pedagògics, professionals, històrics, etc.

Aquesta problemàtica s'estructura, inicialment, en set ponències bàsiques.¹²

Aquestes set ponències són en aquests moments: música i societat; creació; difusió; l'interpret; problemàtica pedagògica; institucions i història, i musicologia i crítica. És ara, doncs, el mes de gener de 1976, un any després de la presentació de la iniciativa del Congrés, que apareix com a qüestió a debatre i estudiar, la musicologia. I hi apareix amb aquesta denominació, que anirà canviant amb els mesos.

El dia següent, 15 de gener, es reuneix el Secretariat Cultural. En la relació d'àmbits trobem el de Producció Artística, els representants del qual són Oriol Martorell, Manuel Valls, Josep Maria López Llaví i Jaume Fuster. En l'acta de la reunió, en el seu punt 5, llegim:

Es posa de manifest la conveniència de que els diversos àmbits pensin en la celebració d'actes públics (una conferència-debat, un acte popular, etc.) per a donar raó de la seva constitució i de l'inici de les activitats de cara al Congrés. Se'ls donaria la màxima difusió i s'haurien de fer en diversos llocs de la regió.

Sobre aquest aspecte s'informa de l'organització per a mitjans de març d'un acte massiu a l'estadi del F. C. Barcelona («Cançons del món per al poble») amb la participació de Raimon, Lluís Llach, Peter Seeger, Georges Brassens, Yves Montand, Melina Mercouri, etc... que marxa per molt bon camí.¹³

La setmana següent, concretament en la reunió del Comitè Executiu del 24 de gener, s'acorda iniciar els tràmits per a aconseguir els permisos governatius. Es proposa fer el concert el dia 24 d'abril, l'endemà de Sant Jordi. El governador civil del moment, Salvador Sánchez Teran, donava allargues. Es va ajornar en diverses ocasions, fins a programar-se per al dia 11 de juliol. Finalment, el mes de juny, el Ministeri de Governació es negava a autoritzar el concert.¹⁴

Els dies 12 i 13 de juny d'aquest any de 1976 es reuneixen a Calella el Comitè Executiu i el Secretariat Cultural.¹⁵ Els àmbits de treball passen a ser vint.¹⁶ I es continua endavant amb l'organització del Congrés, entès com de tot l'àmbit geogràfic dels Països Catalans. En aquell moment, s'apunta com a moment per a fer

12. Acta de la reunió del 14 de gener (Fons Oriol Martorell).

13. De l'acta de la reunió del Secretariat Cultural del Congrés de Cultura Catalana de data 15 de gener de 1976 (Fons Oriol Martorell).

14. Podeu llegir el detall de tot l'afer a Jaume FUSTER, *El Congrés de Cultura Catalana: ¿Què és i què ha estat?*, p. 45-49.

15. Per l'Àmbit de Música, pertanyien al Secretariat Cultural Manuel Valls i Oriol Martorell, pel Principat; Vicent Ros, pel País Valencià, i Salvador Pons, de Menorca, per les Illes.

16. El 28 de setembre de 1976, es fa pública la decisió de cloure el Congrés amb un manifest de la cultura catalana («El Congrés de Cultura Catalana abre su trabajo por sectores, que comprende 20 ámbitos distintos», *La Vanguardia Española*, 29 setembre 1976).

la presentació final de les conclusions dels diferents àmbits la primavera de l'any 1977.¹⁷ També es comença a parlar de mantenir una continuïtat més enllà de la possible cloenda del Congrés, amb les seves conclusions.

Tot aquell afer del concert era independent de les tasques que, sobretot, Manuel Valls i Oriol Martorell duïen a terme amb la idea de continuar endavant amb els diferents temes a tractar en l'àmbit de la música.

No serà, però, fins al 15 d'octubre d'aquest 1976 que es tornarà a fer una reunió de l'àmbit de música. Es van convocar quaranta-quatre persones, però l'assistència no es va correspondre amb les expectatives dels convocants.¹⁸ Cal destacar que en la convocatòria ja trobem el nom de cantautors de la Nova Cançó.¹⁹ Malgrat la poca assistència es nomenen representants per a cadascuna de les set subcomissions que s'havien creat en la reunió de gener. De la subcomissió de la qual tractem, història, musicologia i crítica, en són nomenats com a representants Francesc Bonastre, Montserrat Albet i Gregori Estrada.

El 21 de desembre hi ha una nova reunió del que encara és subàmbit de música. S'acorda l'organigrama del subàmbit. La Comissió Coordinadora serà formada per Francesc Bonastre, Enric Climent, Gonçal Comellas, Salvador Escamilla, Miquel Farré, Oriol Martorell, Josep Maria Mestres Quadreny, Frederic Mompou, Manuel Valls, Antoni Sàbat, Josep Casanovas i Xavier Montsalvatge. L'equip responsable estarà format per Frederic Mompou, Manuel Valls i Oriol Martorell. El responsable econòmic serà Antoni Sàbat.

A més, s'afegeix una nova ponència i se'n reanomenen d'altres. Així, a partir d'ara, l'àmbit de música quedarà repartit en vuit punts: música i societat, composició, intèrpret, Nova Cançó, difusió, pedagogia, musicografia i institucions. El responsable de musicografia és Francesc Bonastre.

En aquesta reunió s'estableix, també, un calendari amb terminis per a recepció de documents i previsió de jornades de treball. La primera, els dies 12 i 13 de març de 1977; una reunió plenària el 19 de maig, i un acte final el 5 de juny a Maó.

Per als dies 12 i 13 de març de 1977 es convoquen unes jornades de treball del subàmbit²⁰ de música del Congrés de Cultura Catalana a celebrar a la Fundació

17. Jaume FUSTER, *El Congrés de Cultura Catalana: ¿Què és i què ha estat?*, p. 67-71, apunta com a causa de l'ajornament dels actes de cloenda la convocatòria de les primeres eleccions democràtiques, que es van celebrar el 15 de juny de 1977.

18. En l'acta consten com a assistents: Manuel Valls, Oriol Martorell, Miquel Farré, Antoni Sàbat, Carles Santos, Gonçal Comelles, Esther Nolla, Joaquim Homs, Jordi Casas, Leo Massó i Jordi Jané.

19. A més dels assistents i dels reunits en la convocatòria del 14 de gener, hi havia convocats: Xavier Montsalvatge, Raimon, Lluís Llach, Ovidi Montllor, Francesc Pi de la Serra, Romà Escalas, Maria Cateura, Jaume Francesch, Albert Romaní, Antoni Ros-Marbà, Josep Maria Espinàs, Miquel Querol, Àngel Soler, Paula Torrontegui, Josep Casanovas, Maria Dolors Bonal, Manuel Oltra, Jordi Garcia Soler, Josep Maria Alpiste, Joan Arnau i Antoni Pérez i Simó.

20. La denominació de *subàmbit* desapareixerà en el moment en el qual s'estableixen els vint-i-cinc àmbits de treball definitius, per desdoblament de l'inicial de producció artística: I. Llengua; II. Estructura Educativa; III. Recerca; IV. Història; V. Estructura Social; VI. Dret; VII. Institucions; VIII. Ordena-

Miró. En la convocatòria a «tots els músics, professionals i estudiosos dels Països Catalans»,²¹ es planteja un apartat de «Temàtica» i un altre de «Mètode de treball». La temàtica té dues vessants: «Perspectiva històrica i problemàtica actual» i «Possibles alternatives de futur». En l'apartat de mètode de treball es parla de crear vuit equips de treball en format de taula rodona. La Comissió Coordinadora seleccionarà les comunicacions que consideri d'interès general. Els temes sobre els quals es treballarà seran: «1) Música i societat. 2) La composició. 3) L'interpret. 4) La Nova Cançó, jazz, rock, folk, *free*, etc. 5) La difusió. 6) La pedagogia. 7) Institucions. 8) Musicografia: història, musicologia i crítica.»²² Es demana que les comunicacions s'enviïn abans del 10 de febrer.

El dissabte dia 12 de març, a les cinc de la tarda, s'inicien les jornades amb la presentació per part de Manuel Valls. De dos quarts de sis a vuit se celebren les vuit taules rodones previstes. Els coordinadors, respectivament segons la llista anunciada en la convocatòria, són: Manuel Valls, Josep Maria Mestres Quadreny, Miquel Farré, Salvador Escamilla, Antoni Sàbat, Jordi Cabero, Gonçal Comellas i Francesc Bonastre. De dos quarts de nou a dos quarts de deu, Josep Maria Ainaud, Frederic Mompou i Xavier Montsalvatge disserten sobre «La música a l'època de la Generalitat», amb col·loqui posterior. Diumenge dia 13, de deu a dotze, Jordi Cabero, Joan Casals, Elisenda Climent i Santi Riera²³ parlen sobre «La música en l'ensenyament i l'ensenyament de la música», presentació seguida de col·loqui. A dos quarts d'una es fa un resum conjunt de les taules rodones²⁴ i a dos quarts de dues es fa la clausura de les jornades.

Si ens centrem en el tema que volem tractar, inclòs en la vuitena taula rodona i coordinat per Francesc Bonastre, es van acordar com a línies de treball les següents: historiologia catalana, estat actual; funció de la crítica; fonts, arxius, biblioteques; publicacions; revistes, i museus de música. S'hi va afegir el treball d'Oriol Martorell «Mig segle de simfonisme a Barcelona: 1920-1970».

El 13 d'abril de 1977 es reuneix la Comissió Coordinadora al Palau de la Música Catalana. En l'ordre del dia es veu com es va tancant el procés d'elaboració de documents per concloure l'àmbit en el marc del Congrés. Així, es planteja la revisió dels resums dels vuit grups de treball; la redacció del primer projecte de resolució final; la confecció de l'ordre del dia de la reunió plenària de l'àmbit, i el plantejament de la difusió i el pressupost corresponent.

ció del Territori; IX. Economia; X. Estructura Sanitària; XI. Indústria; XII. Agricultura; XIII. Navegació i Pesca (no va reeixir i no va participar en la redacció de conclusions); XIV. Turisme; XV. Música; XVI. Cinema; XVII. Literatura; XVIII. Arts Plàstiques; XIX. Teatre; XX. Arquitectura i Disseny; XXI. Antropologia i Folklore; XXII. Esport i Lleure; XXIII. Mitjans de Comunicació; XXIV. Fet Religios; XXV. Projecció Exterior (va ser l'altre àmbit que no va desenvolupar les seves tasques i no va presentar comunicacions ni conclusions).

21. *Guia Musical: Temporada 76-77*, núm. 12, p. (227) 7 (Fons Oriol Martorell).

22. *Guia Musical: Temporada 76-77*, núm. 12, p. (227) 7 (Fons Oriol Martorell).

23. Finalment, s'hi va afegir Àngel Colomer i del Romero.

24. El resum de la quarta, sobre Nova Cançó, jazz, rock, *free*, folk, etc., el va fer Gonçal Pons, per absència de Salvador Escamilla.

El 19 de maig de 1977 se celebra la reunió plenària de l'àmbit de música a Montserrat. En l'acta de la reunió llegim el nom dels trenta-cinc assistents.²⁵

La reunió comença a quarts d'onze del matí i s'allarga fins a quarts de set de la tarda.

Bàsicament es dedica a corregir i modificar els textos de l'«Avant-projecte de resolució» i del «Manifest», segons els suggeriments rebuts per escrit i els que es presenten oralment durant l'Assemblea.²⁶

Cada àmbit del Congrés va preparar una sèrie de resolucions i un manifest que es publicaria en format de llibre. El manifest de l'àmbit de música diu el següent:

XV. Música

D'acord amb les correccions i modificacions aprovades a l'Assemblea de Montserrat (19 de maig de 1977).

La música constitueix una importantíssima manifestació cultural que en les seves múltiples projeccions (creació, interpretació, difusió, investigació, pedagogia, etc.) s'insereix i participa d'una manera constant i persistent en la societat actual.

La manca autèntica d'atenció oficial per a la música, en fonamentar la proliferació massiva dels seus sub-productes, ha contribuït a una progressiva degradació de la sensibilitat col·lectiva. Només, en tot cas, s'ha programat l'activitat musical com a instrument essencialment propagandístic i de prestigi extern d'un règim que n'ha manipulat els valors pedagògics i formatius.

Davant d'aquesta situació de fet:

CREIEM

— Que la música és un bé de cultura que s'ha d'integrar al patrimoni espiritual del poble.

— Que cal reestructurar les línies d'actuació sobre bases pedagògiques actuals i de reconeguda eficàcia.

— Que cal desvetllar nou interès per [sic] la música a través de tots els mitjans de comunicació.

VOLEM

— La nostra pròpia política musical.

— La promoció i la potenciació de l'ensenyament musical a tots nivells.

— El ple domini i la gestió musical de la Ràdio i TV pròpies.

REIVINDIQUEM

— L'AUTONOMIA, com a condició indispensable per a ordenar i establir de bell nou el nostre propi fet musical.²⁷

25. Ramon Alsina, Pere Artís, Josep Audenis, Joan Busquets, Jordi Cabero, Joan Casals, Josep Casanovas, Elisenda Climent, Manuel Cervera, Núria Delclós, Salvador Escamilla, Gregori Estrada, Miquel Farré, Anna Herbage, Joaquim Homs, Cassià Just, Xavier Justes, Isidre Llucà, Montserrat Lluveras, Núria Lluveras, Ricard Macias, Rafael Malaret, Oriol Martorell, Jordi Mestres, Josep Maria Mestres Quadreny, Xavier Montsalvatge, Enric Puigventós, Josep Quintana, Rosa M. Quinto, Gerard Quevedo, Josepa Roselló, Antoni Sàbat, Ireneu Segarra, Manuel Valls i Víctor Valls.

26. De l'acta de la reunió (Fons Oriol Martorell).

27. *Congrés de Cultura Catalana*, vol. IV: *Manifest i documents*, p. 106-107.

En aquest manifest es marquen unes línies d'actuació encaminades bàsicament a l'educació i la difusió. En aquests termes generals, el patrimoni musical s'entén des d'un punt de vista allunyat de la història i del seu estudi científic. Una visió més propera a la de principis del segle, que no pas a la de finals de segle, com denota aquesta menció al «patrimoni espiritual del poble».

L'acte de cloenda de l'àmbit de música era previst realitzar-lo el dia 5 de juny, segons l'agenda que, com sabem, s'havia aprovat el mes de desembre passat. Finalment, però, aquest acte no es farà fins al dia 10 de juliol de 1977 i serà a Ciutadella. L'acte acadèmic de clausura es va fer al saló gòtic de l'Ajuntament de Ciutadella. Allà s'aproven les resolucions de l'àmbit. Oriol Martorell vol destacar la importància que, segons les seves paraules, es dona a la música com a «element cultural de formació i sensibilització de l'esperit humà (i d'aquí el relleu donat als aspectes pedagògics, difussors [sic] i institucionals)». ²⁸ També fa esment del que ha de ser el treball en el futur i que queda reflectit en el cartell anunciador de l'acte de cloenda de l'àmbit: «Per una música viva a l'abast de tothom».

En aquest resum que estem comentant, Oriol Martorell escriu:

Finalment, el capítol dedicat a la Musicografia ens diu, molt conscientment, el treball el treball [sic] fet fins ara, les incorporacions que el canalitzen, i sobretot, la imperiositat de completar la recerca, recuperació, i divulgació de tota la nostra història musical. Una història sobre la que cal bastir el nostre present i el nostre futur musical.

Finalitzat tot el procés del Congrés, es van publicar les resolucions de tots els àmbits en un total de quatre llibres. Els tres primers recollien les resolucions dels vint-i-tres àmbits que van arribar a tenir-ne. El quart recollia el manifest general del Congrés de Cultura Catalana, els documents explicatius de l'organització i la memòria d'activitats, així com els manifestos de cadascun dels àmbits. ²⁹

L'àmbit de música del Congrés de Cultura Catalana va tenir 218 inscrits de tots els camps: intèrprets, cantants, mestres, estudiosos, directors, compositors... Com ja ha estat comentat més amunt, l'àmbit es va dividir en vuit grups de treball, i cadascun va generar diverses comunicacions. En el volum II dels esmentats llibres amb resolucions, podem llegir una presentació de la tasca de cada grup de treball ³⁰ i un resum de cadascuna d'aquestes resolucions.

Pel que fa al grup de treball VIII. Musicografia: història, musicologia i crítica, llegim:

28. Oriol MARTORELL, «Les resolucions de l'Àmbit de Música del Congrés», *El Iris: Informació y Cultura* (Ciutadella), any XXXIII, núm. 1795 (23 juliol 1977), p. 9.

29. El de música l'hem reproduït més amunt.

30. El IV es va quedar amb el títol de «La Nova Cançó», sense els altres estils, en el resum, tot i que els recupera en el títol de les comunicacions.

1. Entenem la Musicologia com un aspecte funcional al servei de la música. Una axiologia inversa ens menaria a una situació inexacta i alhora inoperant.

2. La realitat històrica ens ha palesat l'impuls decisiu que els estudis musicològics han tingut als Països Catalans, capdavanters d'aquesta faceta cultural. Als noms de Felip Pedrell i d'Higini Anglès, podem afegir-hi avui una quantiosa llista d'investigadors, prova evident que la llavor ha donat els seus fruits.

3. Al costat dels homes, institucions com el Departament de Música de la Biblioteca de Catalunya, l'Institut Valencià de Musicologia, l'Institut Espanyol de Musicologia del CSIC, la Societat Catalana de Musicologia (filial de l'IEC), els Conservatoris i les Universitats evidencien una veritable allau potencial de tasca cultural i investigadora. Caldrà, però, que aquestes institucions disposin dels mitjans oportuns per al normal desenvolupament de la seva missió. Llur lamentable situació actual suposa un greu perill per a la seva existència.

4. Malgrat l'esforç individual, resta per fer encara un immens treball de recerca, que faci possible la reconquesta del pes específic del nostre passat musical. La identificació, l'estudi i catalogació de tots els fons musicals serà l'objectiu primari pel que fa al definitiu plantejament de la nostra musicologia.

5. El cicle musicològic no esdevindrà complet sense l'ajut de les publicacions i l'acurada difusió. Només així serà possible que hom retorni a la societat catalana allò que, per íntima connotació històrica i creadora, li pertany plenament.³¹

En definitiva, la musicologia té importància en tant que el resultat de la seva tasca és el producte musical, que caldrà presentar i difondre. Malgrat haver-hi una bona colla d'institucions que tenen com a objectiu la musicologia i una bona quantitat d'investigadors, la seva situació real en aquests moments és lamentable. I es posa en evidència que el treball a fer, en relació amb identificació, estudi i catalogació, és immens.

En el resum de l'àmbit³² es destaca la urgència de potenciar l'ensenyament de la música i de dirigir la difusió musical tant en l'àmbit públic, com amb la col·laboració d'iniciatives privades i comercials. Pel que fa al nostre tema, cal «[...] a termini *immediat*: [...] 2. Fomentar els estudis musicològics a través d'institucions, amb facilitats per a la investigació».³³

I, finalment, en recollir els suggeriments de les converses de les Jornades de Treball (Fundació Miró, 12 i 13 de març 1977), considerem que cal:

1er. Estudiar la urgent confecció i l'edició del Vocabulari Musical Català.

2on. Reivindicar per al nostre patrimoni nacional l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya.

3er. Promoure la difusió de l'obra musicogràfica de Robert Gerhard.³⁴

31. *Congrés de Cultura Catalana*, vol. II: *Resolucions*, p. 238.

32. *Congrés de Cultura Catalana*, vol. II: *Resolucions*, p. 239.

33. *Congrés de Cultura Catalana*, vol. II: *Resolucions*, p. 240.

34. *Congrés de Cultura Catalana*, vol. II: *Resolucions*, p. 240.

I, encara, cal tractar de les comunicacions. Cada un dels grups de treball en va generar. El llibre publicat pel Congrés les esmenta totes, amb menció de la quantitat de pàgines, l'estructura i els punts que tracta.³⁵

L'autor d'aquest article ha pogut localitzar una còpia de les comunicacions de l'àmbit de música al Fons Oriol Martorell que es conserva a la biblioteca de Belles Arts de la Universitat de Barcelona.³⁶ I aquesta és la font que fa servir. Els autors i el títol de cadascuna són:

I. Música i societat

— Josep Casanovas i Manuel Valls: «Música i societat». 4 pàgines mecanografiades. Datades a febrer de 1977.

— Romà Escalas: «La música domèstica a Barcelona». 8 pàgines manuscrites, amb una tapa i una altra de bibliografia. Datades a 1977.

II. La composició

— Joaquim Homs: «Situació del compositor durant els darrers 45 anys». 2 pàgines mecanografiades.

— Josep Cercós: «La composició». 1 pàgina mecanografiada.

— Josep Maria Mestres Quadreny: «La professionalitat del compositor». 2 pàgines mecanografiades. Datades a 4 de febrer de 1977.

— Xavier Benguerel: «La programació de música catalana a l'Orquestra Ciutat de Barcelona». 1 pàgina mecanografiada.

— Andreu Lewin-Richter: «Situació de la música electrònica a Catalunya». 2 pàgines mecanografiades.³⁷

— Joaquim Homs:³⁸ «La composició». Porta com a subtítol: «Recull de propostes amb algunes ampliacions, basat en les ponències de J. Homs, J. M. Mestres Quadreny, A. Lewin». 1 pàgina mecanografiada.

III. L'intèrpret

— Miquel Farré: «L'intèrpret». 1 pàgina mecanografiada. Datada a Barcelona, el 10 de febrer de 1977.

— M. Carme Talleda: «Problemàtica de l'intèrpret a Catalunya». 2 pàgines mecanografiades. Datades a Sant Cugat del Vallès, l'1 de febrer de 1977.

IV. La Nova Cançó, jazz, rock, *free*, folk...

— Salvador Escamilla: «Sujerencies [*sic*] presentades per Salvador Escamilla». ³⁹ Hi consten com a «Responsables: G. Motta, Oriol Trambia [*sic*], Jaume

35. Apareixen en format d'apèndix al final de cada àmbit.

36. Vull agrair l'amabilitat i les facilitats que vaig rebre per part del personal d'aquesta biblioteca per a poder consultar el fons, tot i que encara no és del tot d'accés públic.

37. A *Congrés de Cultura Catalana*, vol. II: *Resolucions*, hi consta com si només en tingués una.

38. *Congrés de Cultura Catalana*, vol. II: *Resolucions*, p. 242. Hi consten com a autors Joaquim Homs, Josep Maria Mestres Quadreny i Andreu Lewin-Richter.

39. A *Congrés de Cultura Catalana*, vol. II: *Resolucions*, p. 243, figura com a títol de la comunicació «Suggeriments».

Arnella, Salvador Escamilla». 7 pàgines mecanografiades. Datades a 10 de febrer de 1977. Amb signatura.

— Guillermina Motta: «Les dones i la Nova Cançó». 2 pàgines mecanografiades. Amb signatura.

V. La difusió

— Enric Climent: «La difusió». 2 pàgines mecanografiades. Amb signatura.

— Enric Climent, Salvador Pueyo, Salvador Escamilla i Antoni Sàbat: «Aspectes i problemàtica de la difusió musical». Ponència discutida en la taula rodona del dia 12 de març amb la intervenció de Marita Gomis, Lluïsa Passola, Oriol Martorell i Pere Artís. 8 pàgines mecanografiades, amb tapa amb títol i tapa amb presentació d'autors i col·laboradors.

VI. La pedagogia

— Anònim:⁴⁰ «Perspectiva històrica i problemàtica actual». 2 pàgines mecanografiades. Datades a Lleida, febrer de 1977.

— Anna M. Bonay, M. Dolors Bonal i Àngel Colomer: «Escoles de sensibilització musical». 2 pàgines mecanografiades.

— M. Clara Forteza, Santi Riera i Mercè Vilar: «La música a Pre-escolar, EGB, BUP i COU». 2 pàgines mecanografiades. Datades a Barcelona, febrer de 1977.

— Santi Riera i Joan Casals: «Escoles de pedagogia musical». 2 pàgines mecanografiades. Datades a Barcelona, febrer de 1977.

— Montserrat Busqué i M. Teresa Malagarriga: «L'etapa pre-escolar».⁴¹ 4 pàgines mecanografiades.

— Joan Guinjoan: «Iniciació musical per a escolars». 6 pàgines mecanografiades.

— Anònim:⁴² «La Pedagogia». 15 pàgines mecanografiades.

VII. Institucions

— Gonçal Comellas: «La música instrumental a Barcelona. De la postguerra a l'actualitat». 4 pàgines mecanografiades. Amb signatura.

— Joan Palet i Ibars: «L'orquestra a l'àmbit no professional». 4 pàgines⁴³ mecanografiades. Datades a febrer de 1977.

— Enric Bardina i Jucla, Trini Benseny i Vallverdú, Rosa M. Coca i Sirera, M. Del Carme Coca i Sirera, Dolors Escué i Olivé, Joan Escué i Olivé, Francesc Jové i Yusta, Núria Marin, Marta Pelegrí, Antoni Pujol i Giménez, Elvira Querol i Cornudella, Enric Sauret, Jaume Tort i Bardolet, Mercè Vilardosa, Lluís Virgili i

40. A *Congrés de Cultura Catalana*, vol. II: *Resolucions*, p. 245, figura com a autor «Equip de Lleida».

41. En l'original, sense títol.

42. A *Congrés de Cultura Catalana*, vol. II: *Resolucions*, p. 247, hi figuren com a autors Jordi Cabero, Joan Casals, Elisenda Climent i Santi Riera. És una compilació de les anteriors comunicacions.

43. Al Fons Oriol Martorell hi ha una altra còpia, en la qual la comunicació ocupa nou pàgines, i així apareix a *Congrés de Cultura Catalana*, vol. II: *Resolucions*, p. 247.

Trilla i M. Carme Valls i Farrà: «Moviment coral català». 2 pàgines mecanografiades. Datades a Lleida, el febrer de 1977.

— Pere Artís i Benach: «El futur de les entitats corals». 5 pàgines mecanografiades, amb tapa.

I, finalment, tenim les comunicacions del grup de treball en el qual ens centrem. A partir d'ara, doncs, afegirem un resum i un comentari sobre cadascuna de les comunicacions d'aquest grup de treball. Com veurem, hi ha dos tipus de comunicacions: les tres primeres, de temàtica general; les quatre següents donen una visió històrica del que tracten; les tres darreres de tema concret.

VIII. Musicografia: història, musicologia i crítica

— Miquel Querol: «La musicologia catalana, ahir, avui i demà». 4 pàgines mecanografiades. Amb signatura.

Querol assenyala la *Revista Musical Catalana* com el testimoni de la tradició catalana dels estudis musicològics. Fa una extensa llista d'autors que van publicar articles musicològics, i manifesta que amb tots aquests treballs es va iniciar el coneixement de la història de la música a Catalunya. La revista acaba l'any 1936, com a conseqüència de la Guerra Civil. En la postguerra, la musicologia es manté gràcies a l'Institut Espanyol de Musicologia, fundat l'any 1943 dintre del CSIC⁴⁴ per mossèn Higiní Anglès. La raresa que, dins del règim dictatorial, una institució estatal tingués Barcelona com a seu central és deguda al fet que aquesta va ser condició *sine qua non* de mossèn Anglès per a crear-la. I la raó era que la Secció de Música de la Biblioteca de Catalunya, edifici adjacent on es va instal·lar l'Institut, era en aquell moment el lloc més adient per a dur a terme estudis musicològics. Els treballs publicats pels estudiosos catalans a l'*Anuario Musical* donaven exemple als folkloristes espanyols dels procediments de recollida i classificació de la cançó popular. Esmenta una bona colla de noms i planteja la queixa del perill de pèrdua d'importància i pressupost que està patint en aquests moments. Parla, també, de la Secció de Música de la Biblioteca de Catalunya, de la qual destaca la seva importància cabdal, i també de l'oblit que durant la dictadura va patir. Des del gener de 1971 es troba sense responsable. A continuació, parla amb entusiasme de l'acabada de crear Societat Catalana de Musicologia⁴⁵ i evidencia el seu optimisme en els estudis que joves universitaris estan iniciant en forma de tesis doctorals.⁴⁶ Acaba la comunicació amb deu consideracions. Querol afirma que l'important és la música, més que no pas la musicologia. Que cal, per tant, salvar

44. Consell Superior d'Investigacions Científiques. L'esmentat Institut continua encara avui la seva tasca amb el nom d'Institució Milà i Fontanals.

45. La sessió fundacional de la Societat Catalana de Musicologia es va celebrar el dia 17 de gener de l'any 1974 i ell, Miquel Querol, en va ser el primer president. La resta de la junta era Miquel Altisent, vicepresident; Francesc Bonastre, secretari, i Manuel Mundó i Montserrat Albet n'eren vocals.

46. I cita expressament Antonio Martín Moreno, Josep Pavia, María del Carmen Gómez i Josep Maria Gregori (actualment vocal de la Societat Catalana de Musicologia).

la música, i catalogar-la, sense oblidar la del present. Que l'objectiu final de la musicologia és aconseguir la interpretació d'allò estudiat, transcrit i publicat. Tot i que en un primer moment caldria publicar obres amb text en català, per nodrir el repertori coral, no es pot oblidar l'obra ingent de compositors catalans de gran qualitat musical, tant en català, com en llatí o en castellà, dels segles XVII i XVIII. Els estudis de musicologia han de ser de caire universitari. El musicòleg és qui estudia en profunditat i un mínim d'originalitat, independentment del tipus de música que investigui. I, finalment, fa una crida a la «màxima bona voluntat i concòrdia entre tots els que conreen la investigació musical».⁴⁷

— Montserrat Albet, Miquel Querol, Josep M. Llorens, Gregori Estrada i Francesc Bonastre (equip de treball: Musicologia): «Resultats de l'Equip».⁴⁸ 1 pàgina mecanografiada.⁴⁹

Són els cinc punts que ja hem pogut llegir, perquè van publicar-se en el llibre de resolucions.⁵⁰

— Francesc Bonastre: «Vers una metodologia de recerca de les fonts musicals». 3 pàgines mecanografiades. Datades a 15 de febrer de 1977. Amb signatura.

Bonastre afirma que cal considerar Catalunya capdavantera en els estudis musicològics, atenent a la seva importància històrica. Reconeix que en el moment present la situació és «trista» i que cal coordinar-se. Considera la recerca de les fonts musicals elemental. Cal, doncs, recuperar la documentació musical escrita. Així, cal un cens dels fons arxivístics dels Països Catalans, i estudiar els seus materials, tant els estrictament musicals, com aquells que puguin aportar coneixement del context històric d'aquestes fonts musicals. En segon lloc, és necessari un cens de biblioteques i cerca bibliogràfica sobre temes musicals. Cal, també, la catalogació dels fons de compositors catalans i d'aquells que hagin tingut contacte amb Catalunya. També s'ha de cercar altra documentació contigua al fet musical. I aquesta és la més dispersa: goigs, cançoners, epistolaris, programes, crítiques... Plantejat el fet que, «tradicionalment, hom hagi situat a la cruïlla del 1800 l'empresa investigadora», afirma Bonastre que és imprescindible trencar aquesta barreira. Finalment, doncs, la musicologia ha de retornar al poble allò que ha nascut en el seu si, la seva música i la dels seus compositors.

— Joan Magriñà: «La dansa». 2 pàgines mecanografiades. Datades el març de 1977. Amb signatura.

Magriñà afirma que cal considerar Barcelona la llar de la dansa a la Península. Se'n va a l'abril de 1847 al Liceu per validar la seva afirmació, i fa un seguit d'apunts històrics i de mencions a ballarins dels segles XIX i XX. Atansant-se més al

47. Crida que no podem oblidar, encara, avui.

48. A *Congrés de Cultura Catalana*, vol. II: *Resolucions*, p. 248, hi consta com a títol «Musicologia».

49. Aquest document no es troba en el Fons Oriol Martorell. L'autor d'aquest article l'ha pogut consultar gràcies a la generositat de Josep Maria Gregori, que li ha proporcionat una còpia del mateix.

50. Vegeu nota 31.

moment de la comunicació, exposa la creació dels Ballets de Barcelona l'any 1951 i la creació, l'any 1967, dels Ballets del Liceu. Insisteix en la capacitat i el potencial dels ballarins, que han hagut d'emigrar, i en la capacitat dels professionals de mantenir Barcelona a un nivell internacional. Finalment, demana que Barcelona torni a tenir un ballet propi, sobretot tenint en compte «que ha estat l'única capital de la península que ha mimat i ha acollit a les més famoses estrelles de l'art coreogràfic».

— Oriol Martorell: «Mig segle de simfonisme a Barcelona: 1920-1970». 14 pàgines i tapa.

És un resum de la seva tesi doctoral, dirigida pel doctor Santiago Alcolea i Gil. Explica, aquí, Martorell que la seva tesi consta de 900 pàgines en tres volums i que, després d'unes «Paraules prèvies», hi ha quatre capítols cronològics: «1920-1937: l'Orquestra Pau Casals»; «1936-1944: el parèntesi bèl·lic i postbèl·lic»; «1944-1967: l'«Orquesta [sic] Municipal de Barcelona»», i «1967-1970: l'Orquesta [sic] Ciudad de Barcelona». A continuació, es troben unes «Paraules finals», «Fonts i bibliografia», un apèndix sobre «El repertori autòcton» i els diferents índexs. En la comunicació, hi posa l'índex de la tesi. En les paraules inicials, Martorell planteja que no pot haver-hi una literatura simfònica sense l'existència de l'«instrument», és a dir, l'orquestra, i aquesta ha de ser estable i permetre la presentació de l'obra. Segons afirma, aquesta estabilitat no es dona fins a l'Orquestra Pau Casals i, amb un parèntesi, en les orquestres municipals.⁵¹ Sempre centrant-se en Barcelona. La seva tesi és, per tant, d'aportació de materials, més que d'anàlisi. A continuació, fa un breu resum de cadascuna de les etapes incloses en l'índex i dels apartats finals. Inclou la relació dels 97 compositors dels Països Catalans dels quals alguna d'aquestes tres orquestres va interpretar alguna obra.

— Joan Company: «Música a Mallorca». 3 pàgines mecanografiades. Dades a Mallorca, el març de 1977. Amb signatura.

La comunicació exposa la situació de la música a Mallorca en el moment de ser escrita, és a dir, l'any 1977. Company estructura l'explicació en dos camps: «el que hi ha» i «el que es fa». A «el que hi ha» fa un inventari d'entitats, institucions i centres que tenen la música com a activitat. Des del conservatori elemental, fins a Joventuts Musicals, passant pel Patronat de Música de les Balears, l'Auditorium i el Teatre Principal i la «Comissió Diocesana [sic] de Música», que organitza la setmana internacional d'orgue. Dues orquestres —la Ciutat de Palma i la de Cambra de Manacor— i onze bandes, incloent-hi la del Regiment d'Infanteria de Palma, s'ocupen de la música instrumental; setze corals d'adults, quatre corals infantils i tres escolanies completen aquest inventari. A «el que es fa» esmenta el «Gener a Mallorca», la setmana internacional d'orgue, el festival internacional de música de Pollença i el concurs internacional de guitarra, a més d'activitats soltes que es van realitzant al llarg de l'any a indrets diversos. Finalment, cita algunes societats

51. Obvia altres intents anteriors, com podria ser l'Orquestra Simfònica de Barcelona, de Joan Lamote de Grignon, tot i una breu menció en un apartat anomenat «Altres orquestres».

en les quals es desenvolupen activitats musicals, com Club es Fortí, Círculo Mallorquín i Círculo Medina. Com a conclusió, Company apunta la necessitat que té l'estudiant de música de marxar de l'illa per seguir estudis, el turisme no cultural com a problema, així com la manca de subvencions. També apunta que l'activitat musical se centra gairebé en exclusiva a Palma.

— Salvador Castelló: «La música a Menorca». 23 pàgines mecanografiades amb tapa. Està datada a març de 1977.

Aquesta comunicació, que s'autodenomina ponència, té el format de treball, amb índex, introducció, apartats, bibliografia, conclusió i notes. En la introducció se'ns explica que la justificació del treball és el fet que la cloenda de l'àmbit de música fos previst celebrar-la a Menorca.⁵² La finalitat del treball és, doncs, mostrar la situació actual de la música a Menorca, tot fent referència als seus orígens i analitzant els problemes. Que una illa de 50.000 habitants hagi comptat l'any 1976 amb prop d'un centenar d'actes musicals, trenta-dos dels quals organitzats per les Joventuts Musicals de Maó, pot fer pensar que la situació és optimista. El caràcter específic dels illencs i la seva activitat econòmica han fet que el turisme no hagi estat un trasbals com ho ha estat a Mallorca o a Eivissa. La influència dels anglesos, presents a l'illa des del Tractat d'Utrecht (1713), fa que l'illa es mogui dins les llibertats del comerç i es creï una burgesia autòctona interessada per la cultura i la música. El Teatre Principal de Maó es construeix l'any 1829: abans que el Real de Madrid i que el Liceu de Barcelona. El segle XIX l'òpera és important a l'illa. Companyies italianes hi fan temporades de quatre i cinc mesos. Amb l'aparició del cinema, al segle XX, la presència de l'òpera decau. L'associació Amics de l'Òpera intenta revifar-la, des de l'any 1972, amb els seus cinc-cents socis. El 1890 es va fundar l'Orfeó Maonès. Actualment, l'Orfeó organitza dues o tres sarsueles i un parell de vetllades artístiques. Tot *amateur* i cada cop amb menys importància. De fet, a hores d'ara, l'Orfeó ja no té orfeó. De l'any 1905 ve l'Ateneu Científic, Literari i Artístic. De 1916, el «Grup Filarmònic [sic]». Entre els anys 1948 i 1958 va actuar l'Orquestra Simfònica de Maó, sota la direcció de Josep M. Taltavull i Saura. El 1959 neixen les Joventuts Musicals, a Maó i Ciutadella. Encara avui donen vida musical a l'illa. La de Maó sosté Sa Petita Orquestra, formada per dotze estudiants dirigits per la pianista Marlèn Coll, amb adaptacions del mestre Jaume Calafat. Darrerament, s'hi han afegit les delegacions de Ferreries i d'Alaior. També cal esmentar la tasca dels centres parroquials i culturals, de la Secció Femenina i de les colònies d'estiu. Aquestes organitzen vetllades de glosats,⁵³ tot i que estan decaient. El 1944, Bartomeu Pasqual Marroig, bisbe de Menorca, funda la Capella Davidica, de Ciutadella. Va ser dirigida per mossèn Gabriel Salord fins al 1969, i des d'aleshores per mossèn Guillem Coll. Va funcionar, també, la Capella Assumpta, a Santa Maria de Maó. També fa menció de la Junta Protectora de l'Orque, la Capella de Santa Eulàlia d'Alaior i el Cor de Sant Esteve, a Ciutadella. En

52. Encara es parla del 5 de juny de 1977 com a data de l'acte.

53. «Competició poètica improvisada, de caràcter jocós i un tant satíric, entre dos glosadors acompanyats en el seu cant per el [sic] ritme d'una guitarra» (citació de l'article que estem resumint).

el camp de la música lleugera, la discoteca ha mort el poc que hi havia. En temps hi havia hagut la banda militar, ja desapareguda, i la municipal, que va córrer la mateixa sort. Darrerament, s'han intentat revifar bandes petites, d'una vintena de músics, a Maó, Ciutadella i Alaior. Pel que fa a l'ensenyament, Menorca no disposa de conservatori. S'ensenya solfeig, cant i algun instrument a la Capella Davidica, on hi ha un grup juvenil. Joventuts Musicals de Maó ha creat l'Acadèmia de Música de Menorca. També hi ha l'Escola de Ferreries. En l'apartat de músics, nomena obres de Jaume Alaquer, Benet Andreu, Antoni Mercadal, Josep M. Tal-tavull, Joan Tudurí, Llorenç Galmés, Jaume Calafat i Deseado Mercadal. En el món de la interpretació parla de Ramon Coll, pianista; Antoni Borràs i Joan Pons, baixos; Diego Monjo, en el món escènic; Pilar Alonso, en el cuplet; Maria Mercadal, soprano; Maria Pilar Escandell, *mezzo*, i Òscar Pol, baríton. Destaca l'orgue de Santa Maria de Maó, construït entre 1805 i 1810 a Barcelona per Joan Kyburz.⁵⁴ En tot Menorca no hi ha cap botiga de venda d'instruments. Només a l'Ateneu de Maó i al Seminari de Ciutadella es troben pianos per a poder fer-ne concerts. No hi ha tampoc locals ben condicionats, amb excepció del Teatre Principal de Maó, actualment cinema. Malgrat això, hi ha el teatre de l'Orfeó, l'Ateneu i el saló d'actes de l'Institut. Després d'aquesta anàlisi, l'autor esmenta bibliografia musical de Menorca. Pel que fa a arxius amb informació musical, l'autor diu que no n'hi ha ni un. Per a seguir l'activitat musical, només hi ha el diari *Menorca*, que es publica des de 1941. Parla, també, de les gravacions fetes a l'orgue de Santa Maria per Montserrat Torrent els anys 1967 i 1976. Encara en gravacions, n'esmenta algunes de folklore menorquí i dos discos amb cançons del Festival de la Cançó Menorquina. Finalment, i per concloure, Menorca es troba sense ajuts econòmics, no hi ha conservatori, només hi ha dos pianos de cua, no hi ha cap botiga de música i la situació és difícil de revertir.

— Jaume Cots de la Riera: «Aportació de Menorca».⁵⁵ 3 pàgines mecanografiades. L'autor es presenta com a rector de la parròquia de Santa Maria de Maó.

Cots explica la història de l'orgue, agafant com a referència l'obra *Organo monumental de la parroquial iglesia de Sta. María de Mahón*, de Francesc Hernández i Sans, editada l'any 1899, reeditada i ampliada l'any 1910. L'orgue es va inaugurar el 30 de setembre de 1810. Ha viscut tres reparacions serioses, la darrera l'any 1974. Cots hi afegeix informacions tècniques, que diu que són preses de la memòria que va presentar l'orguener Gabriel Blancafort per a aquesta darrera restauració i de la conferència que va fer Jaume Mas i Porcel, amb motiu del 150è aniversari de l'orgue.

— Salvador Castelló Carreras:⁵⁶ «L'orgue de Santa Maria de Maó». 9 pàgines mecanografiades amb tapa. Datades el mes de març de 1977.

54. No tractaré, ara, del que diu de l'orgue de Santa Maria, perquè hi ha dues comunicacions més que tracten específicament d'aquest instrument.

55. A *Congrés de Cultura Catalana*, vol. II: *Resolucions*, p. 250, hi consta com a títol «L'orgue de l'església de Santa Maria de Maó».

56. A *Congrés de Cultura Catalana*, vol. II: *Resolucions*, p. 250, sense segon cognom.

Castelló explica, en primer lloc, l'origen i la història de l'orgue. Ja n'havia fet cinc cèntims en la seva altra comunicació i la informació que hi exposa és coincident amb la del treball de Cots. L'orgue arriba a l'illa enmig de la Guerra del Francès, i es necessita l'ajuda de la marina anglesa per a arribar a bon port. El 1809, Joan Kyburz inicia el muntatge de l'instrument, que s'inaugura el 30 de setembre de 1810. Inicialment, l'orgue disposava de quatre teclats, 3.006 tubs i transmissió mecànica. Els tres teclats tenien 51 teclcs i disposava de 51 registres. Al voltant de 1955, Salvador Aragonès, orguener de Girona, amplia l'orgue en 180 tubs, divuit dels quals de fusta, i va convertir la transmissió en pneumàtica. Blancafort, en una restauració feta entre els anys 1972 i 1974, hi afegeix vint-i-quatre tubs metàl·lics —queda en els 3.210 actuals (215 de fusta i 2.995 de metall)—, i retorna la transmissió mecànica original. A continuació, Castelló exposa les característiques tècniques diferenciadores de l'orgue de Maó, respecte als orgues ibèrics. Tot seguit, fa referència als instrumentistes que han passat per la seva cadira, i en destaca els dels darrers anys: Robert de la Riba (1959 i 1960), Montserrat Torrent (1960, 1967, 1970, 1973, 1974 i 1975), J. Mas Porcel (1960), Luigi Ferdinando Tagliavini (1963 i 1975), Albert Bölliger (1964, 1965, 1968, 1969, 1970 i 1975), André Marchal (1965), M. Teresa Martínez (1974 i 1976) i una colla més. Com a obres de referència, Castelló parla del llibre de Francesc Hernández Sanz que ja comentava Cots, així com d'un article de Joan M. Thomàs i de la memòria, també referenciada anteriorment, de Blancafort. Finalment, menciona els dos enregistraments de Montserrat Torrent i els moments en els quals es pot escoltar l'orgue actualment.

— Gregori Estrada: «Els cants i les danses del "Llibre Vermell" de Montserrat». 3 pàgines mecanografiades. Datades a Montserrat, el febrer de 1977.

Estrada inicia la seva comunicació referint-se a l'estudi *Els cants dels romeus* (s. XIV) de Gregori Suñol, publicat a *Analecta Montserratensia*, núm. 1, l'any 1917, que dona a conèixer al món el que ara coneixem com a Llibre Vermell. Dels 172 folis originals, se'n conserven 137. El treball de Suñol incloïa l'edició facsímil dels cants i la seva transcripció moderna. Otto Ursprung, en els anys 1921 i 1922, presenta una nova transcripció. Higiní Anglès en fa un estudi i presenta la seva transcripció a «El "Llibre Vermell" de Montserrat y los cantos y la danza sacra de los peregrinos durante el s. XIV», a *Anuario Musical*, vol. X, l'any 1955. Aquesta és la transcripció que, fins al moment de la comunicació, s'ha fet servir com a referència. Fa un repàs dels enregistraments existents fins al moment i exposa la seva visió del tema. Estrada afirma que les tres transcripcions presenten problemes no resolts i que «els transcriptors no dubten a carregar-los a l'incúria [*sic*] del pobre copista del s. XIV». Un nou estudi, per tant, s'imposa. Estrada afirma que ha solucionat els problemes rítmics, que la semitonía queda clara i que els cants anotats com a ball rodó tenen indicacions coreogràfiques. Dels deu cants, vuit són en llatí i dos en català (un vulgar i un altre literari). Tres són en forma de cànon i la resta, a una veu. Afirmar Estrada que «el valor [ratllat i afegit manuscrit «signe»] coreogràfic de la notació musical del Llibre Vermell [...] podria ser el testimoni més antic d'escriptura coreogràfica de la dansa a Europa». Parla de la transcripció d'Anglès de les Cantigues i afirma que no serveix com a punt de comparació en

aquest sentit coreogràfic, donat que «el ritme de la transcripció no dóna garanties d'autenticitat». En tot cas, les cinc danses del Llibre Vermell són inequívocament danses i poden servir de referència per a estudis d'altres fonts més antigues o, fins i tot, de les mateixes Cantigues.

Fins aquí, doncs, les comunicacions del nostre subàmbit. Fixem-nos, sobretot, en el camp proposat en les tres primeres comunicacions. La musicologia ha d'estar al servei de la música, cal conèixer el nostre passat i el nostre present per a poder difondre'l. La mancança d'estudis previs fa que aquest coneixement sigui molt reduït. Cal catalogar, estudiar, analitzar... Fixem-nos com, malauradament, algunes de les frases que podem llegir en aquests textos de fa quaranta anys segueixen vigents. La nostra Societat Catalana de Musicologia continua amb la seva tasca, busca la renovació, però se segueix trobant amb obstacles, prejudicis i dificultats en la difusió de la seva feina. S'ha avançat: tenim estudis de musicologia universitaris i de nivell superior; es publiquen catàlegs i transcripcions; la nostra *Revista Catalana de Musicologia* comença a tenir els estàndards per al seu reconeixement científic. Cal seguir treballant pel bé del país. I ho volem fer.

BIBLIOGRAFIA

- «XV. Música». A: *Congrés de Cultura Catalana*. Vol. II: *Resolucions*. Barcelona: Curial [etc.], juny 1978, p. 201-251.
- Congrés de Cultura Catalana*. Vol. IV: *Manifest i documents*. Barcelona: Curial [etc.], abril 1978.
- DURAN I SOLÀ, Lluís. *El Congrés de Cultura Catalana i la transició política*. Barcelona: Fundació Congrés Cultura Catalana: Ajuntament de Barcelona, s/d. Disponible en línia a: <<http://www.fundccc.cat/wp-content/uploads/2016/03/LLIBRE-CONGR%C3%89S-LLUIS-DURAN.pdf>> [Consulta: 18/02/2017].
- FOLCH, Xavier. «El Congreso de Cultura Catalana, vieja aspiración de la oposición democrática». *El País* [Madrid] (7 juliol 1976). Disponible en línia a: <http://elpais.com/diario/1976/07/07/cultura/205538408_850215.html> [Consulta: 8/01/2017].
- FUSTER, Jaume. *El Congrés de Cultura Catalana: ¿Què és i què ha estat?* Barcelona: Laia, 1978. (Les Eines; 38)
- MARTEORELL, Oriol. «Les resolucions de l'Àmbit de Música del Congrés». *El Iris: Información y Cultura* [Ciutadella], any XXXIII, núm. 1795 (23 juliol 1977), p. 9 i 10.

FONS

- Fons Oriol Martorell i Codina. Universitat de Barcelona. Biblioteca de la Facultat de Belles Arts.
- Fons Jordi Planes i Casals. Universitat de Barcelona. Biblioteca del Pavelló de la República.
- Fons Manuel Valls i Gorina. Biblioteca de Catalunya.